

ISSN 2227-2844

ВІСНИК

**ЛУГАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

№ 13 (248) ЛИПЕНЬ

2012

ВІСНИК

ЛУГАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

№13 (248) липень 2012

Засновано у лютому 1997 року (27)
Свідоцтво про реєстрацію: серія КВ № 14441-3412 ПР,
видане Міністерством юстиції України 14.08.2008 р.

Збірник наукових праць внесено до переліку наукових
фахових видань України
(філологічні науки)

Постанова президії ВАК України від 18.11.09 р. № 1-05/5

Журнал включено до переліку видань реферативної бази даних
«Україніка наукова» (угода про інформаційну співпрацю
№30-05 від 30.03.2005 р.)

Рекомендовано до друку на засіданні Вченої ради
Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка
(протокол № 10 від 27 квітня 2012 р.)

Виходить двічі на місяць

ЗМІСТ

МОВА І КОМУНІКАЦІЯ

1. Бледнова О. Г., Голубятникова Н. В. Становлення німецької антропоніміки у сучасному ономастичному просторі.....	6
2. Vokun I. A. Construal operations of judgement / comparison and perspective.....	11
3. Borysenko N. S., Borysenko P. A. Gestures as means of communication across cultures.....	19
4. Галич О. Б. Вербалізація поняттєвої категорії «містичне» в англійських ранньоготичних текстах.....	24
5. Гнаповская Л. В. Что в имени твоём? (поэтика антропонимического композита).....	31
6. Гонта І. А. Лексико-семантична класифікація англійських абревіатур в авіаційній галузі.....	41
7. Зайцева І. П., Дуднікова А. Є., Невербальна інтерференція як важливий складовий компонент міжкультурної комунікації.....	47
8. Зайцева І. П., Сиром'ятников В. І. Використання основних форм аргументації у політичному дискурсі США, України та Японії на початку ХХІ століття.....	52
9. Козяревич Л. В. Фасцинативна мовна особистість.....	60
10. Leryoshkina N. I. Les particularités lexico-sémantiques du langage des rapreurs Francais.....	66
11. Маріна О. С. Концептуальний простір парадоксальності американської поезії модернізму.....	74
12. Новікова Г. А., Хренкова Н. А. Біблійний інтертекст у романі Дж. Стейнбека «На схід від Едему».....	83
13. Сітко А. В. Проблеми відтворення окремих прагматичних функцій англійських інтерогативів.....	88
14. Соколова І. В. Конститутивні характеристики текстів-анонсів (на матеріалі англійської мови).....	94
15. Чернишенко Н. М., Фортуна Н. В. Зіставний аналіз прирощених смислів багатозначних орнітонімів у англійській і німецькій мовах.....	102
16. Шавва Т. Ю. К вопросу о трудностях усвоения французской орфографии.....	109

ДИСКУРСНИЙ АНАЛІЗ

17. **Дорда С. В.** Фактор адресата в англомовному судовому дискурсі..... 119
18. **Недайнова І. В.** Об'єктивації концепту «Антиглобалізм» у сучасному англомовному дискурсі..... 127
19. **Харченко О. В.** Мінітропи американського відеовербального дискурсу комічного..... 136

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ

20. **Lozhnikova M. S.** Teaching physically disabled students..... 142
21. **Martemjanowa G. M.** Entwicklung des kognitiven Bestandteils der Lesekompetenz im Deutschunterricht..... 147
22. **Осадчая Т. Ю.** Оценивание межкультурной компетенции на занятиях по иностранному языку и культуре как важный фактор мотивации студентов: зарубежный опыт..... 153
23. **Шевченко О. О.** Робота з аудіофільмом як метод організації аудіювання на занятті з німецької мови у вищому навчальному закладі..... 161

ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО

24. **Бузовский А. В., Дікель В. І.** Особливості перекладу сленгу та арго за матеріалами роману Маріо П'юзо «Хрещений батько»..... 168
25. **Гудманян А. Г., Єнчева Г. Г.** Авіаційні епонімні назви: походження та переклад..... 173
26. **Зайцева І. П., Свиридова О. А.** Національний колорит поеми М. В. Гоголя «Мертві душі» у перекладі англійською та українською мовами..... 181
27. **Крисало О. В., Громова З. В.** Стратегії перекладу назв кінофільмів..... 190
28. **Крисало О. В., Коновалова А. С.** Особливості перекладу збірки англомовного дитячого фольклору «Nursery Rhymes» українською та російською мовами..... 194
29. **Михайленко О. О.** Прийом перекладу як один з основних елементів техніки перекладу..... 201
30. **Михайленко О. О., Гребеник І. А.** Лінгвокультурологічні особливості художнього перекладу («на матеріалі роману Ернеста Хемінгуея «За річкою, в затінку дерев» та його українського перекладу»)..... 208

31.	Михайленко О. О., Ламаш М. Ю. Особливості перекладу ідіоматичних одиниць (на матеріалі твору Ш. Бронте «Джейн Ейр»).....	213
32.	Сидоренко С. І. Внутрішньомовний переклад: види та функції.....	221
33.	Трофименко А. В., Калиниченко Л. О. Лінгвістичні особливості перекладу назв англомовних художніх фільмів.....	231

ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

34.	Будурацька С. А., Бородуля М. В. Взаємодія гендеру та рефлексійної функції літературного твору у критичному аналізі культури спогадів німецького народу на прикладі твору Б. Шлінка «Читець».....	237
35.	Руденко А. С. Образи дороги и сна в раскрытии тем ностальгии и внутреннего поиска истины в поэзии А. Мачадо.....	244
36.	Шестакова О. Я. История одной семьи и всего общества в современной испанской литературе на материале романа Бланки Бускетс «Свитер».....	251
	Відомості про авторів	257

УДК 821.111(73) – 31.09 + 929 Стейнбек

Г. А. Новікова, Н. А. Хренкова

**БІБЛІЙНИЙ ІНТЕРТЕКСТ У РОМАНІ ДЖ. СТЕЙНБЕКА
«НА СХІД ВІД ЕДЕМУ»**

Людина живе в світі величезного розмаїття текстів. Крім основних ознак тексту, таких як відмежованість, зв'язність, цілісність, структурність, сучасні вчені виділяють таку важливу ознаку, як інтертекстуальність, властиву всім текстам, але це найяскравіше проявляється в текстах художніх.

Актуальність роботи полягає в розробці основ методики інтертекстуальності на матеріалі творчості Дж. Стейнбека, вивченні численних праць, в яких розглядається вплив Біблії на творчість Джона Стейнбека (Brasch, Crockett, Duim, Hamby, Lisca, McDaniel, Proctor – Murphy, Shockley, Slade та інші) Більшість цих робіт присвячено теологічному, літературознавчому, філософському і психологічному аналізу цієї проблеми, а її мовний аспект продовжує залишатися маловивченим.

Незважаючи на значну кількість робіт, присвячених інтертекстуальності, проблема продовжує залишатися актуальною. Це зумовлено насамперед тим, що вивчення інтертекстуальності пов'язане з проблемою виявлення сенсу мовного твору, що є однією з головних проблем мовознавства. Інтертекстуальність розглядається як феномен, без урахування якого розуміння сенсу художнього тексту часто виявляється неможливим. Інтертекстуальність визнається умовою існування будь – якого тексту. Значний інтерес до цієї категорії у лінгвістиці, обумовлений тим, що одним з основних напрямків лінгвістичних досліджень є комплексний аналіз художнього тексту, який передбачає вивчення реалізації його внутрішніх і зовнішніх зв'язків на всіх взаємопов'язаних рівнях його структурно-семантичної організації.

Основна мета статті – виявлення специфіки функціонування закономірностей реалізації біблійного інтертексту в романі Дж. Стейнбека «На Схід від Едему». Робота виконана в руслі лінгвостилістики із залученням загальної теорії тексту і теорії інтертекстуальності.

Термін інтертекстуальності, введений Ю. Крістєвою для позначення спектра межтекстуальних відносин, постулює, що «...будь – який текст завжди є складовою частиною широкого культурного тексту» [1, с. 443]. Питання про інтертекстуальність продовжує проблематику

діалогічного розуміння, що розглядалося в роботах М. Бахтіна, який пропонував розглядати будь – який текст як «відкриту структуру» [2, с. 56]. У тексті, особливо художньому, завжди присутні посилання, алюзії, цитати. Крім того, текст існує за рахунок багатьох інших попередніх текстів.

У книзі «Semeiotike», визначаючи поняття інтертекстуальності, Ю. Крістева принципово відрізняє її від інтертекст – об'єкта, який легко піддається розпізнанню і виділенню. Для Ю. Крістєвої інтертекстуальність означає що «...в просторі того чи іншого тексту у явній формі присутні інші тексти попередньої культури і тексти культури навколишнього світу. Будь-який текст – це тканина, виткана з «найуживаніших цитат» [1, с. 356].

У текст проникають і піддаються там перерозподілу уламки можливих кодів, різні вирази, ритмічні моделі, фрагменти соціальних мов. «Інтертекст – це розмите поле анонімних формул, походження яких нечасто можна встановити, несвідомих чи автоматичних цитат без лапок» [3, с. 18]. Ж. Женетт уважає, що якщо література – це інтертекстуальність, то відбувається це не тільки тому, що будь-який аркуш паперу з текстом ніби вливається у всю сукупність написаних текстів, але ще й тому, що він існує на правах оточуючих його дискурсів. В іншому ключі визначає інтертекстуальність Ж. Женетт у книзі «Палімпсести»: «Інтертекстуальність – це не першоелемент літератури, але всього лише один із типів взаємозалежностей, у ній існуючих; вона становить основу тієї тканини, яка визначає специфіку літератури. Теорія інтертексту виникла в рамках суворої концепції тексту, і ця концепція глибоко змінила не тільки наше уявлення про текст, але й самі способи прочитання та аналізу літератури. Тим самим інтертекстуальність сприяла перенесенню уваги від твору до тексту, від автора – до розщеплення суб'єкту всякого висловлювання, від джерел і впливів – до всеосяжної циркуляції інакшості в дискурсі, від спадкоємного розвитку та еволюції – до гетерогенного тексту, який сприймається як перемішування всіляких фрагментів» [4, с. 19].

Сформулюємо такі дефініції основних понять відповідно до досліджуваної нами теорії інтертексту: інтертекстуальність – це спосіб породження власного тексту й утвердження своєї творчої індивідуальності через вибудовування складної системи відносин з текстами інших авторів, включення у текст інших текстів або їх фрагментів, із загальною формою виявлення цих текстів (текстуальне, контекстуальне та метатекстуальне) у вигляді цитат, ремінісценцій, алюзій, запозичень, інтерференцій, пародій тощо, а також зміна суб'єктів мовлення; інтертекст – нове художнє ціле відтворення тексту, що виходить за межі тексту-твору й утворене при взаємодії двох і більше текстів [5, с. 21].

Біблійний міф становить основу породження смислу, також він є структуроутворюючим компонентом тексту і обов'язковим компонентом процесу інтерпретації.

Звернення до біблійного міфу як способу структурування художнього тексту обумовлено особливостями концептуальної системи Дж. Стейнбека, основними компонентами якої є: обов'язковий релігійний початок в людині, поєднання духовного і біологічного, пошуки сенсу існування як реалізація цього сполучення.

Роман «На схід від Едему» являє собою смислово ієрархічну систему, в якій можна виділити три рівні: сімейну хроніку, історію долини Салінас та її мешканців, філософську притчу про суть людської природи. Біблійний міф є смисловою матрицею третього рівня роману і створює базу для філософського осмислення подій. Діалог з прототекстом – Біблією – починається з заголовку роману, який є усиченою алюзією біблійної притчі про Каїна й Авеля, яку доповнює посилення на біблійний сюжет про створення світу і гріхопадіння. Ці дві притчі тісно пов'язані між собою. Самуель каже: «Two stories have haunted us from our beginning ... We cany them along us like invisible tails – the story of our original sin and the story of Cain and Abel» [6, с. 350].

Пізніше цю ж думку повторює Лі, кажучи, що всі романи і вся поезія зосереджені на біблійній тематиці – боротьбі добра і зла в нас самих: «We have only one story. All novels, all poetry are built on the never ending contest in ourselves of good and evil. And it occurs to me that evil must constantly respawn, while good, while virtue is immortal. Vice has always a new fresh face, while virtue is vulnerable as nothing else in the world» [6, с. 543]. У вустах слуги Лі, філософа за покликанням, знаходить своє втілення один із провідних мотивів про співіснування в людині духовного і біологічного, світлого і темного.

У процесі знайомства з текстом, читач переосмислює старий сюжет і виникає ефект потрійного паралелізму, оскільки основні сюжетні лінії розвиваються по вихідній, біблійній моделі. Письменник використовує образ «сферичного обертання світу». У результаті чого історія постає як нескінченне повторення біблійного сюжету, таким чином, міфологічне зливається з типовим. Образ сферичного обертання світу, на думку дослідників, є характерною рисою міфологічного роману. Два покоління родини Траско – брати Адам і Чарльз і сини Адама, близнюки Арон і Калєб, знову відтворюють трагедію відносин Каїна та Авеля. Через постійну реалізацію інтертекстуальних зв'язків створюється ефект великої типової узагальненості: Каїн присутній у кожному з нас («we are all Cain's children») [6, с. 354].

Однак Дж. Стейнбек не просто цитує біблійний міф, а інтерпретує його інакше. Перш за все, він вустами своїх героїв намагається знайти пояснення і вчинку біблійного Каїна, і вчинкам Чарльза і Калєба, а, отже, і всім Каїнам, що живуть у нас самих. На думку автора та його

персонажів, чинником зла, створеного Каїном, є відсутність батьківської любові. Цю основну думку повторює Лі: «...most of the vices are attempted short cuts to love» [6, с. 543].

Наче не задовольняючись паралелями та посиланнями на дві відомі притчі, які тісно переплітаються в сюжеті роману, автор повністю цитує притчу про Каїна й Авеля. Притча вводиться в композицію роману спеціально у сцені дня народження близнюків. Самуель зачитує всю притчу, що складається з шести віршів. Вона органічно вплітається в текст, тому що, по-перше, читач підготовлений до її сприйняття, а по-друге, цитований текст перебивається коментарями персонажів. Відбувається, в прямому сенсі слова, діалог з претекстом. Коментар, тлумачення та обговорення тексту притчі персонажами висвітлюють різні смисли, закладені в ній, що робить акцент на концепції Дж. Стейнбека про те, що людина володіє волею і розумом, здатними подолати низький, біологічний початок в ній.

Таким чином, функцією інтертексту виступає репрезентація авторського тлумачення біблійної притчі. Шляхом порівняння перекладів центрального рядка притчі ми робимо висновок про те, що суть притчі змінена. В англійських перекладах Біблії давньоєврейське слово «timshel» означає не «ти будеш» («thou shalt rule»), як це перекладено в англійській версії Біблії, виданої за короля Якова, і не «пануй» («do thou rule»), як в американській стандартній Біблії, а «ти можеш панувати над гріхом» («thou mayest rule over the sin»). Зміна модального оформлення біблійної фрази має величезне значення, оскільки вона змінює і сенс притчі, і зміст роману. Людина не приречена на вічне почуття провини за скоєний гріх – вона має свободу вибору, вона може панувати над гріхом, що надає їй велич і піднімає її до рівня богів.

Ознайомившись з наявними методологічними підходами в літературознавчій та філологічній літературі відносно розуміння та визначення категорії інтертекстуальності, понять «інтертекст» та «біблійний інтертекст», ми можемо констатувати, що центральною категорією, з якою стикається сучасний читач, є саме інтертекстуальність. Таким чином, інтертекстуальність не має меж і є універсальною. Інтертекстуальність – багатшаровий феномен. Вона може розвиватися, з одного боку, відповідно до літературних традицій, специфіки жанрів, з іншого – на основі зв'язку ситуації й змісту. Інтертекстуальність виявляється центральною категорією, з якою стикається сучасний читач, який вступає в прямий діалог із художнім текстом та його творцем, а інтертекст – це інтертекстуальні відношення й зв'язки, які, відтворюючи контекст та метатекст твору, утворюють проміжне існування тексту-твору. Таким чином, специфікою функціонування біблійного інтертексту в романі є те, що, утворюючи собою структурно-сміслову ціле, він репрезентується автором на всіх рівнях роману: сюжетно-композиційному, смислового, словесному та

ритміко-синтаксичному. У подальшому ми бачимо перспективу розвитку даної тематики у руслі написання магістерської роботи.

Не менш перспективним, є, на наш погляд, більш широке використання експерименту для вивчення ролі межтекстової компетенції в розумінні змісту тексту. Цей напрямок є перспективним і в практичному плані, оскільки його результати можуть бути використані при навчанні інтерпретації текстів, оскільки він дозволяє детально досліджувати і стратегії розуміння.

Список використаної літератури

- 1. Кристева Ю.** Избранные труды / Ю. Кристева. – М.: Директ-Медиа, 2009. – 1438 с.
- 2. Бахтин М.** Человек в мире слова / М. Бахтин. – М.: Рос. откр. ун-т., 1995. – 140 с.
- 3. Ролан Б.** S/Z / Барт Ролан. – М.: Академ. проект, 2009. – 384 с.
- 4. Женнет Ж.** Фигуры / Жерар Женнет. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://yanko.lib.ru/books/lit/jennet-figuru.pdf>
- 5. Новікова Г. А.** Українська література другої половини ХХ століття в біблійному інтертексті (на матеріалі творчості В. Дрозда, Р. Іваничука, К. Мотрич): дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.01.01 / Новікова Ганна Анатоліївна. – Луганськ, 2007. – 207 с.
- 6. Steinbeck J.** East of Eden / John Steinbeck – L.: Penguin Books, 1976. – 601 p.
- 7. Мелетинский Е.** Поэтика мифа / Е. М. Мелетинский. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <http://www.gramotey.com/books/1269035710.htm>

Новікова Г. А., Хренкова Н. А. Біблійний інтертекст у романі Дж. Стейнбека «На схід від Едему»

Ця стаття висвітлює проблеми загальноприйнятого визначення категорії інтертекстуальності та показує біблійний міф як структуроутворюючий та обов'язковий компонент процесу інтерпретації. В статті автор показує роман «На схід від Едему» як смислово трирівневу ієрархічну систему та специфіку функціонування біблійного інтертексту на матеріалі роману Дж. Стейнбека «На Схід від Едему». Автор висвітлює власну інтерпретацію біблійного міфу Дж. Стейнбеком у своєму романі, та показує функцію інтертекстуальності у процесі лінгвостилістичної інтерпретації тексту.

Ключові слова: інтертекст, інтертекстуальність, біблійний міф, притча.

Новікова Г. А., Хренкова Н. А. Біблійний інтертекст у романі Дж. Стейнбека «На схід від Едему»

Эта статья освещает проблемы общепринятого определения категории интертекстуальности и показывает библейский миф как

структурообразующий и обязательный компонент процесса интерпретации. В статье автор показывает роман «К востоку от Эдема» как смысловую трехуровневую иерархическую систему и специфику функционирования библейского интертекста на материале романа Дж. Стейнбека «На восток от Эдема». Автор освещает собственную интерпретацию библейского мифа Дж. Стейнбеком в своем романе, и показывает функцию интертекстуальности в процессе лингвостилистической интерпретации текста.

Ключевые слова: интертекст, интертекстуальность, библейский миф, притча.

Novikova G. A. Chrenkova N. A. The biblical intertext in the novel of J. Steinbeck «To the East of Eden»

This article highlights the problem of the conventional definition of the category of intertextuality and shows the biblical myth as a structure and an essential component of the process of interpretation. The author shows the novel «East of Eden» as a three-level hierarchical system and the specifics the operation of the biblical intertext based on the novel by J. Steinbeck «To the east of Eden». The author illuminates the Bible's own interpretation of the myth by J. Steinbeck in his novel, and shows the function of intertextuality in lingvostylistic interpretation of the text.

Keywords: intertext, intertextuality, biblical myth, parable.

Стаття надійшла до редакції 11.03.2012 р.
Прийнято до друку 27.04.2012 р.

УДК 821.161.2-3.09

А. В. Сітко

**ПРОБЛЕМИ ВІДТВОРЕННЯ ОКРЕМИХ ПРАГМАТИЧНИХ
ФУНКЦІЙ АНГЛІЙСЬКИХ ІНТЕРОГАТИВІВ**

Необхідність застосовувати прагматичну адаптацію вихідного тексту викликана передусім різницею у характері та обсязі знань адресатів оригіналу і перекладу та пов'язана зі специфічністю організації мовленнєвого спілкування в різних лінгвокультурних спільнотах. Одним із проявів такої специфічності є широке використання у спілкуванні непрямих мовленнєвих актів – висловлювань, пропозиційний та ілюктивний зміст яких не збігається.